

Lékové interakce

Jiří Slíva, Tomáš Doležal

Agenda

- epidemiologie
- klasifikace a mechanismus LI
- recentní případy
  - cisaprid, statiny, grapefrut. šťáva, třezalka aj.
- kvalita informací o LI

Výskyt NÚ

- 10 - 20 % hospitalizovaných pacientů
- příčina 2-6 % všech hospitalizací

■ *Pirmohamed BMJ 1998;316:1295-98*

Výskyt NÚ

- Meta-analýza 39 prospektivních studií sledujících závažné NÚ u hospitalizovaných pacientů v USA
- Incidence závažných NÚ.....6,7 %
fatálních NÚ.....0,32 %
- 1994.....2.216.000 hospit. pac. pro závažný NÚ
106.000 fatálních NÚ / rok !!!
- = 4.-6. příčina úmrtí
  - *Lazarou J.JAMA 1998 Apr 15;279(15):1200-5*
- extrapolace na ČR ....3-4.000 úmrtí ročně
- v r. 1999 hlášeno jen 319 podezření na NÚ

Epidemiologie LI

■ hospitalizovaní

- 7 % nemocničních nežádoucích účinků
- ...odpovídá 2 % hospitalizovaných pacientů celkem
- ...0,2 % hospit. pacientů zaznamená život ohrožující LI

■ ambulantní

- 2422 sledováno 2 měsíce
- 4,7 % užívalo potenciálně rizikové kombinace
- 0,3 % zaznamenalo nežádoucí interakci

Definice a rozdělení

- LI = ...podání látky (léčiva) A ovlivňuje účinek léčiva B
- **farmakodynamické LI** - změna účinku bez ovlivnění farmakokinetických parametrů
- **farmakokinetické** - ovlivnění farmakokinetiky

- **klinicky významné / nevýznamné**
záleží na terapeutickém rozmezí/indexu
- **přínosné** (kombinace analgetik, antihypertenziva, astma)
- **škodlivé**
- **synergní / antagonistické**

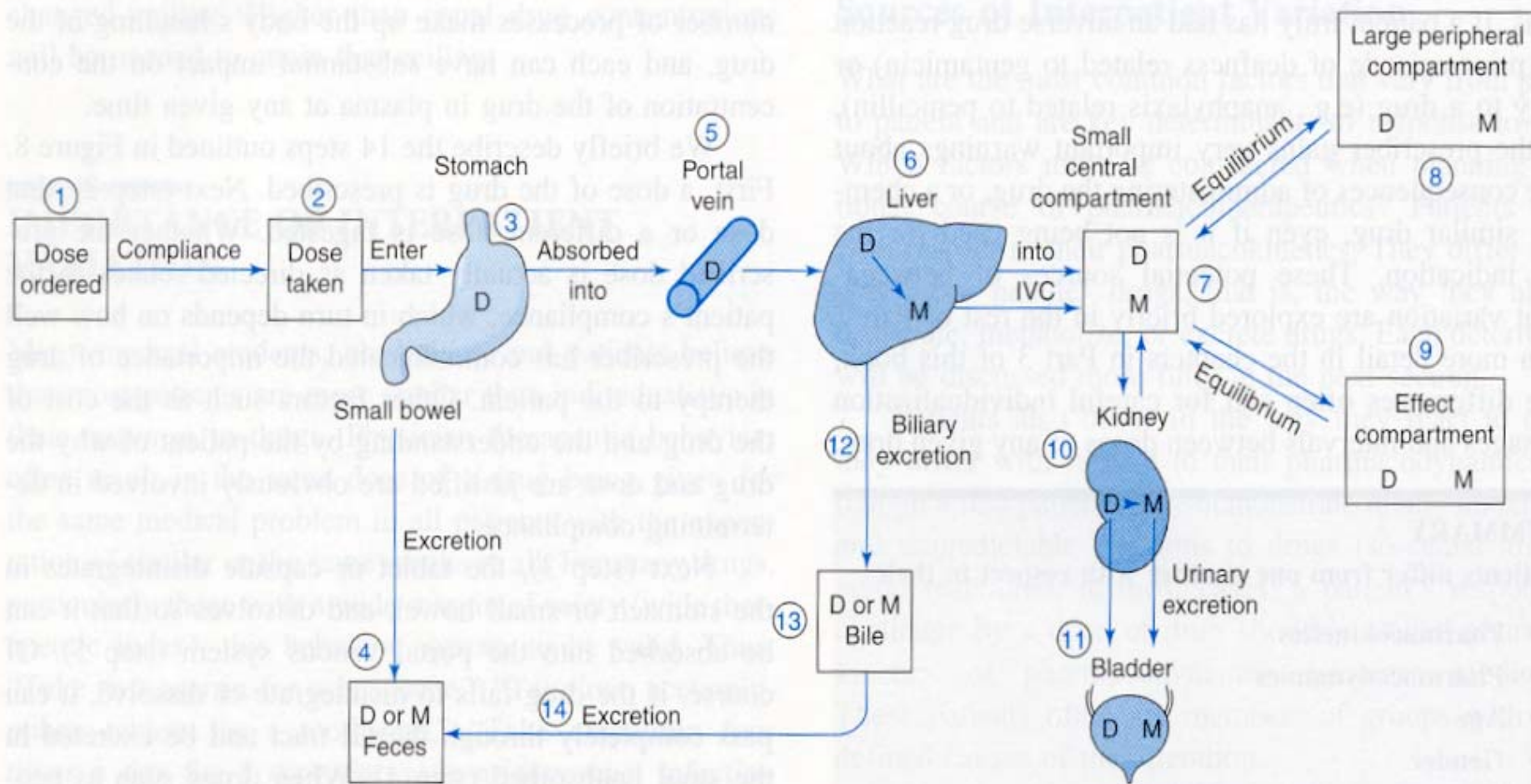
Farmakodynamické interakce

- Diuretika + digoxin: hypokalemie - ↑ glykosidová toxicita
- IMAO + efedrin, tyramin: hypertenzní reakce
- warfarin + ASA (NSAID): ↑ krvácivosti
- NSAID + antihypertenziva: ↓ antihypertenzní efekt
- nesesedativní antihistaminika + alkohol: ↑ sedace

Farmakokinetické interakce

- Absorpce
- Distribuce
- Biotransformace
- Exkrece

FIGURE 8 A summary of the processes involved in drug absorption, distribution, redistribution, biotransformation, and elimination. D, drug; M, metabolite (product of biotransformation).

Absorpce

- Ovlivnění GIT motility, vyprazdňování žaludku
  - urychlení - metoclopramid, cisaprid
  - zpomalení - atropin, opioidy
- Zabránění resorpce
  - cholestyramin x warfarin, digoxin
  - adrenalin v lokálních anestetikách

NĚKTERÁ LÉČIVA, JEJICHŽ ABSORPCE JE OVLIVNĚNA CISAPRIDEM podle [1]

léčivo	ovlivnění		
	C _{max}	t _{max}	AUC
morphin	↑	↔	Nú
diazepam	↑	↓	↑ ↔ *
ciclosporin	↑	↓	↑
cimetidin	↔	↓	↓
ranitidin	↑ ↔	↓	↓
digoxin	↔	↔	↓
ethanol	↑ ↔	↓	↑
levodopa	↑	↓	Nú

Vysvětlivky:

- ↓ snížení
- ↑ zvýšení
- ↔ beze změny
- * nárůst AUC_{0-1h}, ale beze změny AUC_{0-48h}
- Nú nejsou údaje

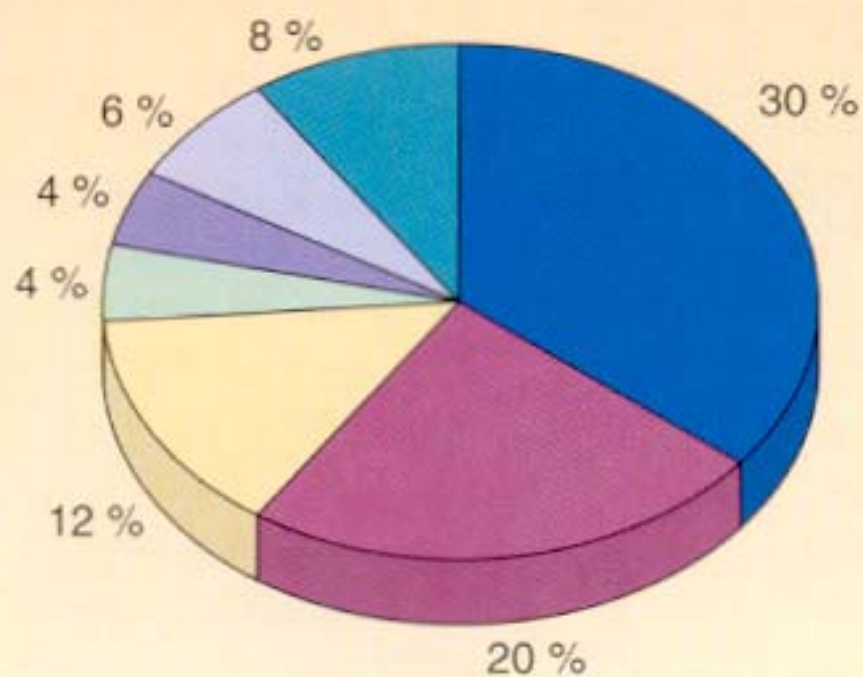
Distribuce

- Vazba na plazmatické bílkoviny
  - většinou klinicky nevýznamné (+ ↓ eliminace)
  - ASA, NSAID, perorální antidiabetika, sulfonamidy, fenytoin
  - phenylbutazon x warfarin = vytěsnění z vazby na albumin + inhibice metabolismu S-warfarinu
  - salicyláty + methotrexat: + inhibice tubulární sekrece
  - verapamil, amiodaron + digoxin: + snížení renální exkrece

Biotransformace

- Cytochrom P-450 - izoenzymy CYP 3A4, 2D6, 1A2, 2C9
- **INDUKCE** (barbituráty, rifampicin, fenytoin, carbamazepin, ethanol)
- **INHIBICE** (**3A4**-makrolidy, cimetidin, imidazoly, SSRI, grapefruit. šťáva; **2D6** - verapamil, amiodaron)

Průměrný podíl jednotlivých izoform na celkovém obsahu P-450 v játrech

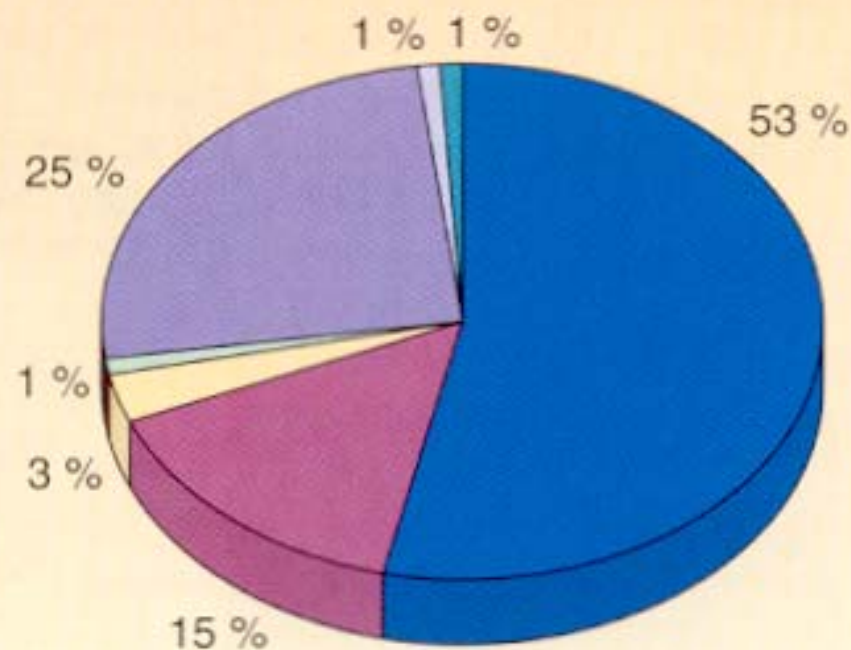
CYP3A4

CYP1A2

CYP2C

CYP2A6

Průměrný podíl jednotlivých izoform na metabolismu léčiv

CYP2D6

CYP3A5

CYP2E1

Examples of CYP 450 Substrates, Inhibitors, & Inducers

	Substrates*	Inhibitors	Inducers
CYP3A4	Alprazolam Lovastatin Quetiapine	Clarithromycin Ritonavir Ketoconazole	Rifampin Carbamazepine
CYP2D6	Risperidone Desipramine Donepezil	Quinidine Fluoxetine Paroxetine	None identified
CYP1A2	Clozapine Theophylline Caffeine	Fluvoxamine Cimetidine	Smoking Omeprazole Cruciferous veg

Primary metabolic pathway

LÉČIVA INHIBUJÍCÍ IZOENZYMY CYP3A4 CYTOCHROMU P-450

antibiotika

erythromycin
clarithromycin
troleandomycin
azitromycin

antimykotika

ketoconazol
itraconazol

antidepresiva

fluoxetin
fluvoxamin
sertralin
nefazodon
venlafaxin

ostatní

cimetidin
lovastatin
norfluoxetin
chinin
grapefruitová
šťáva
diltiazem
inhibitory
proteáz

Genetický polymorfismus

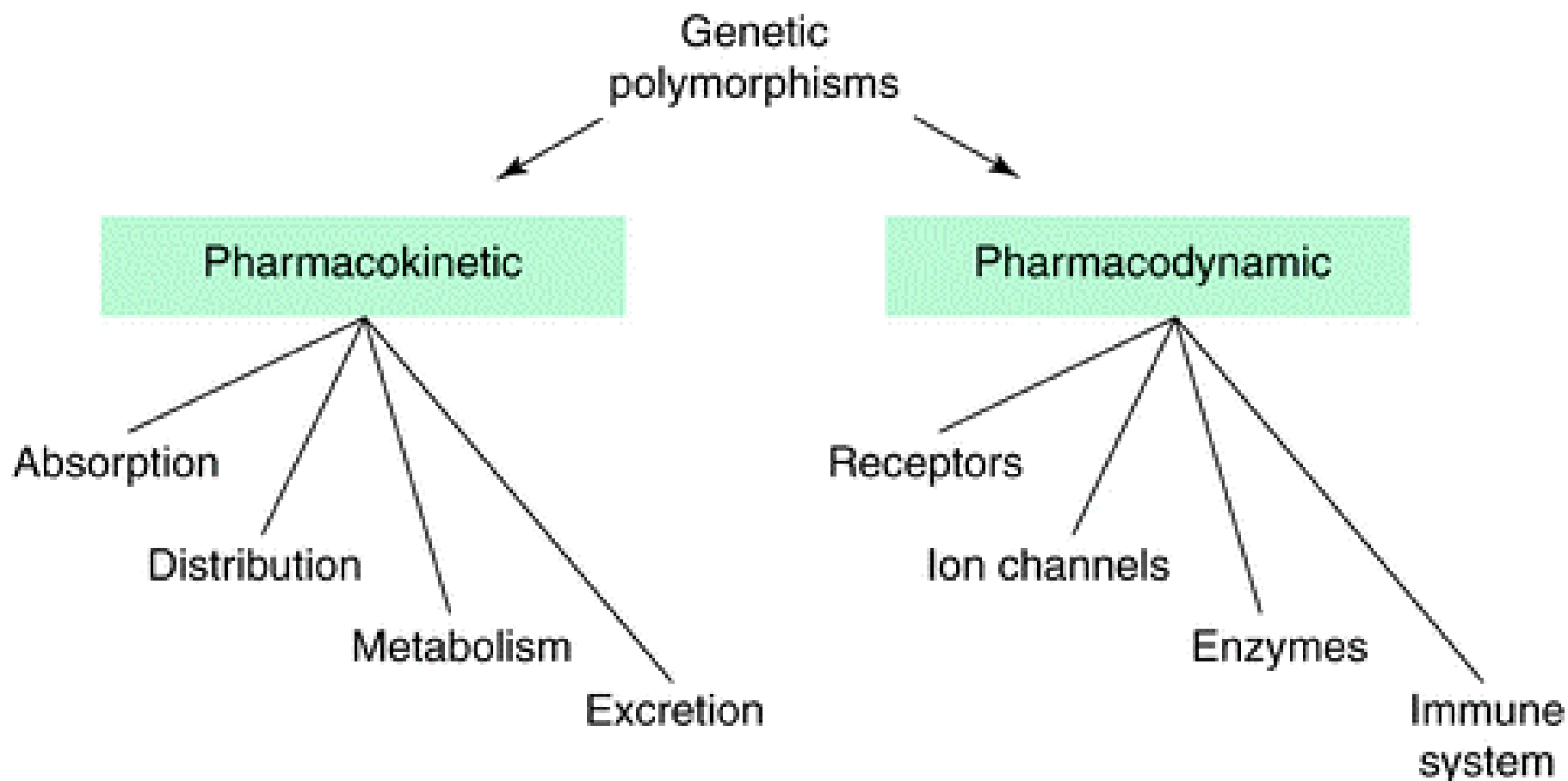
- Metabolizátoři - pomalí, intermediární, rychlí, ultrarychlí
- CYP 1A2, 2C9, 2D6, 2E1
- xantinoxidáza, alkoholdehydrogenáza, COMT, ACE
- fenotypizace - individualizace terapie

Exkrece

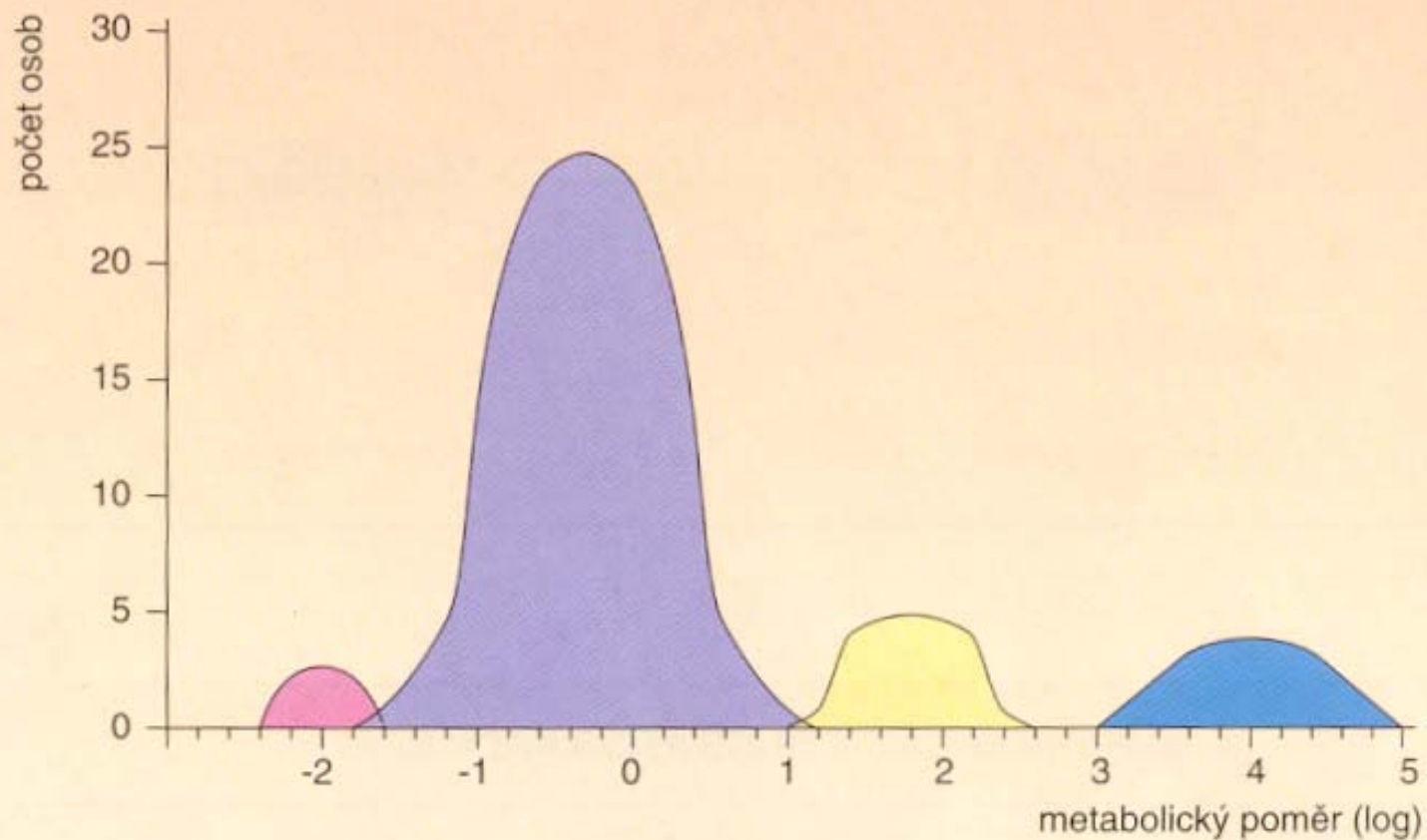
- Změna vazby na plazmat. bílkoviny - ↑volné frakce
- ↑ filtrace - ↑exkrece
- Inhibice tubulární sekrece
  - probenecid x penicilin, AZT
- změna množství moči a pH
  - diuretika

Genetická vnímavost k NÚ

farmakogenetika

DISTRIBUCE FENOTYPŮ CYP2D6 V BÍLÉ POPULACI

- ultrarychlí metabolizátoři (UM)
- rychlí metabolizátoři (EM)
- intermediární metabolizátoři (IM)
- pomalí metabolizátoři (PM)

Mibefradil

- první CCB blokující T-kanály – hypertenze, CHF - 1997
- po 1 roce stažen pro LI
- historicky první stažení léku jen pro LI, vlastní toxicita minimální
- silný inhibitor CYP3A4

LÉČIVA, U NICHŽ BYLA ZJIŠTĚNA INTERAKCE S MIBEFRADILEM

amiodaron	astemizol
terfenadin	bepriidil
cisaprid	ciclosporin
cyclophosphamid	desipramin
imipramin	erythromycin
etoposid	flecainid
flutamid	halofantrin
ifosfamid	lovastatin
simvastatin	mexiletin
pimozid	propafenon
chinidin	tacrolimus
tamoxifen	thioridazin
vinblastin	vincristin

podle [6]

Kasuistika

Pacientka (83 let), která byla z důvodu hypercholesterolémie léčena 1 rok *simvastatinem* (20 mg jednou denně) a 4 týdny *mibefradilem* (50 mg jednou denně) byla přijata k hospitalizaci s klinickým obrazem progresivní imobilizující myopatie a oligurie. Laboratorní vyšetření odhalilo známky rabdomyolýzy (kreatinkináza 50125 U/l, ALT 1176 U/l, AST 998 U/l, hyperkalémie 7,2 mmol/l, myoglobinurie) a sekundárního renálního selhání (sérový kreatinin 814 μ mol/l, urea 46,1 mmol/l). Jelikož v anamnéze byla vyloučena možnost traumatu, infekce, nadměrné fyzické aktivity a konzumace alkoholu, byla stanovena diagnóza simvastatinem indukované rabdomyolýzy a veškerá medikace byla přerušena. Po opakované hemodialyzační léčbě a následné fyzioterapii byla pacientka propuštěna bez obtíží. [9]

LI a riziko prodloužení QT intervalu

- komorová arytmie – torsade de pointes...fibrilace komor !!!
- astemizol, terfenadin.....staženy z trhu
- cisaprid ..... stažen z trhu

Kombinace léků prodlužujících QT interval

PŘÍČINY ZÍSKANÉ FORMY SYNDROMU DLOUHÉHO QT INTERVALU

farmakologické

antiarytmika IA	chinidin, procainamid, disopyramid
antiarytmika III	sotalol, amiodaron
tricyklická antidepresiva	
antihypertenziva	bepidil, lidoflazin, prenylamin, ketanserín
antibiotika	erythromycin, trimethoprim-sulfamethoxazol,
antimykotika	ketoconazol, itraconazol
antihistaminika	astemizol, terfenadin
ostatní	haloperidol, kokain, vasopresin, organofosfáty, pentamidin, amantadin, chlorochin

nefarmakologické

elektrolytové poruchy	hypokalémie hypomagnezémie
bradykardie	
myokarditida, nádory srdce	
endokrinní příčiny	hypothyreóza, hyperparathyreóza, feochromocytom

LI statinů a rabdomyolýza

■ cerivastatin

- stažen pro rabdomyolýzu a interakce s inhibitory CYP3A4 a fibráty (gemfibrozil)

- imidazoly, makrolidy, inhibitory HIV-proteáz, diltiazem, verapamil, ciclosporin, grapefruit šťáva

Tab. 1   **CYTOCHROMY P-450**
ÚČASTNÍČÍ SE METABOLISMU
STATINŮ

statin	subtyp cytochromu P-450
lovastatin, simvastatin, atorvastatin	CYP 3A4
fluvastatin	CYP 2C9
cerivastatin	CYP 3A4 + 2C8
pravastatin	biotransformace na CYP nezávislá

Rabdomyolýza v důsledku LI statinů a fibrátů

- srpen 2001 – stažen z trhu cerivastatin v důsledku vysokého rizika rabdomyolýzy
  - nejvíce lipofilní a nejvyšší biologická dostupnost (60 %)
  - v USA velmi často kombinován s gemfibrozilem
  - používán v poměrně vysokých dávkách

Tab. 3 PŘÍPADY RABDOMYOLÝZY PŘI TERAPII STATINY V LITERATUŘE
(leden 1985 – říjen 2001)

statin	monoterapie	kombinovaná terapie	celkem
atorvastatin	0	3	3
cerivastatin	4	8	12
fluvastatin	0	0	0
lovastatin	5	30	35
pravastatin	5	5	10
simvastatin	6	23	29

Absolutní riziko rabdomyolýzy

■ incidence pro všechny statiny

- 0,15 úmrtí / 1 milion receptů

■ cerivastatin

- 21 násobně vyšší riziko
- 31,9 % všech úmrtí po statinech, přestože byl používán krátce

.....*White CM, 2002*

Složky potravy, fytofarmaka

- Grapefruitová šťáva
  - inhibitor 3A4 x felodipin (CCB), terfenadin, cyklosporin
- Třezalka tečkovaná
  - hypericin - induktor 3A4 - antiretrovirotika, digoxin, warfarin, cyklosporin
- OTC léky - salicyláty, paracetamol, NSAID
- Kouření - indukce 1A2 (imipramin, clozapin, propranolol)
- Alkohol - 2E1

Zajímavé LI I.

Crataegus levigata, Cr. monogyna

- současné podávání s digoxinem v dávce 0,25 mg po dobu 10 dnů nebo jeho kombinace s výtažkem z listů a květů hlohu 450 mg 2x denně (1 dávka = 84,3 mg oligomerních prokyanidinů) bylo pozorováno **mírné snížení maximálních plazmatických koncentrací digoxinu o 14 % a minimálních plazmatických koncentrací o 23 %**
- ***Mechanismus LI*** – ovlivnění P-glykoproteinu

...Tankanov R, 2003

Zajímavé LI II.

Ženšen

- zvýšené riziko krvácení při současném požití s warfarinem

...Janetzky K, 1997

- nižší účinnost diuretik

...Becker BN, 1996

- zvýšení pl. hladiny digoxinu

...Mc Rae S, 1996

Zajímavé LI III.

Gingko biloba

- 2 kazuistiky fatálního krváčení:
  - muž, 71 let, ibuprofen 600 mg/d, Gingko biloba 40mg bid, 4 týdny => fatální intracerebrální krváčení
  - žena, 70 let, warfarin 5 let, následně 2 měsíce Gingko biloba => intracerebrální krváčení

...Matthews MK, 1998

- *Mechanismus LI* – inhibice PAF aj.
- stimulace CYP2C19 – rychlejší metabolizace omeprazolu

...Yin OQ, 2004

Zajímavé LI IV.

Hypericum perforatum

Mechanismus LI

- ***farmakokinetické***
  - indukce cytochromu P450 v játrech (zejména CYP1A2, CYP2C9 a CYP3A4)
  - indukce P-glykoproteinu
  - inhibice MAO
- ***farmakodynamické***
  - na úrovni nerv. synapsí – zvýšení 5-HT – IT s triptany, antidepresivy

Zajímavé LI V.

Hypericum perforatum

<i>Léčivé přípravky</i>	<i>Důsledek interakce</i>
antihistaminika (fexofenadin, loperamid)	nižší účinnost (fexofenadin), delirium (loperamid)
antivirotika (efavirenz, indinavir, lamivudin, nevirapin, stavudin)	snížení virostatického účinku
digoxin	nižší účinek digoxinu
imatinib	nižší účinnost imatinibu
imunosupresiva (cyclosporin, takrolimus)	snížení imunosupresivního účinku
midazolam	nižší účinek midazolamu
perorální kontraceptiva	těhotenství, děložní krvácení
simvastatin	nižší hypolipidemický účinek
SSRI, triptany, dextrometorfan	serotoninový syndrom
verapamil	nižší účinek verapamilu
warfarin	snížení antikoagulačního účinku

Grapefruitová šťáva

- silný inhibitor CYP3A4 a P-glykoproteinu

LÉČIVA, JEJICHŽ BIOLOGICKÁ DOSTUPNOST JE ZVYŠOVÁNA GRAPEFRUITOVOU ŠŤÁVOU

- blokátory kalciových kanálů
  - amlodipin
  - felodipin
  - nifedipin
  - nitrendipin
  - nisoldipin
  - verapamil
- benzodiazepiny
  - midazolam
  - triazolam
- lovastatin
- ciclosporin
- terfenadin
- kortisol
- ethinylestradiol
- kofein

Současný stav informací o LI

■ Dostupné zdroje:

- AISLP – SPCs
- Interakce InfoPharm
- Stockley's Drug Interactions
- databáze Micromedex – přístupná přes Onelog

Kvalita informací o lékových interakcích

■ **Klinická závažnost:**

- ☐ A...pravděpodobně nezávažná
- ☐ B...zatím nepotvrzena (teoretická)
- ☐ C...středně závažná (úprava dávkování, sledování)
- ☐ D...závažná ohrožující

■ **Úroveň dokumentace**

- ☐ 1...nekompletní kazuistika
- ☐ 2...dobře dokumentovaná kaz. nebo série kazuistik
- ☐ 3...studie se zdravými dobrovolníky
- ☐ 4...kontrolovaná studie s pacienty

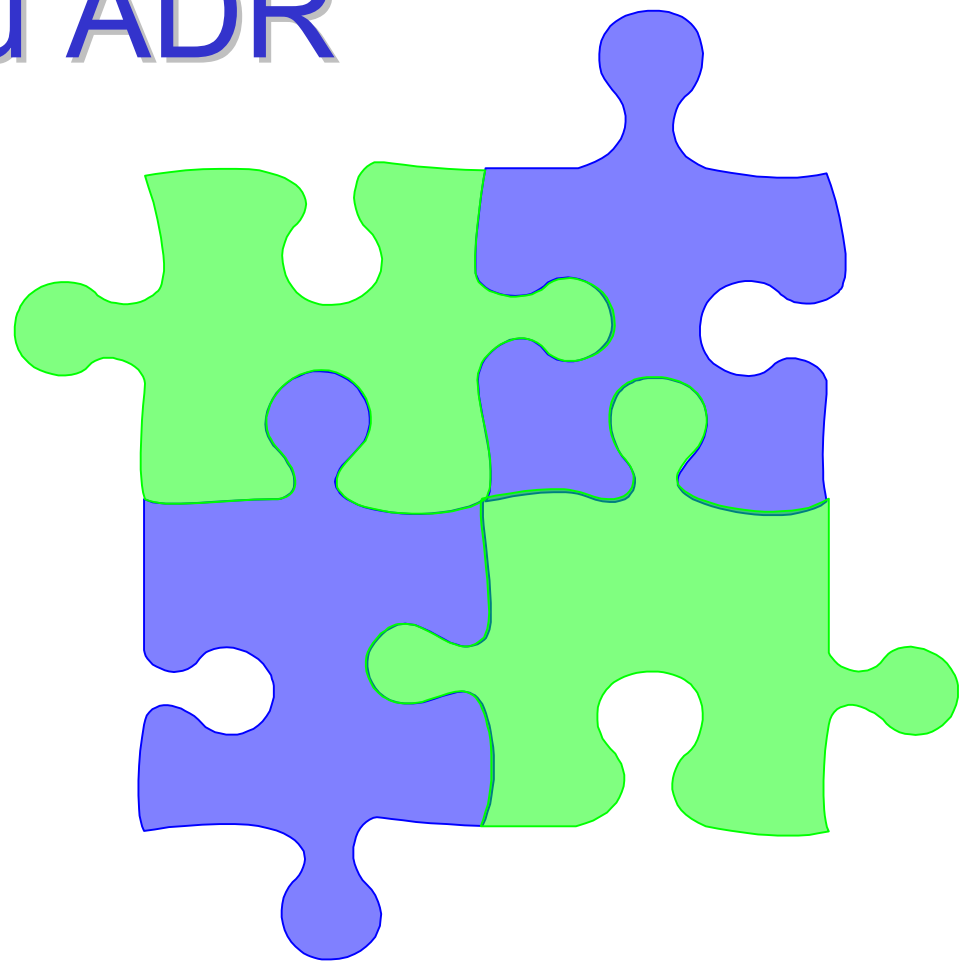
■ **Literární odkaz (citace)**

Nežádoucí účinky (NÚ)

Příčiny vzniku ADR

- ✓ Lék samotný
- ✓ Faktory na straně pacienta
- ✓ Nevhodná kombinace léků
- ✓ Nevhodný výběr pacienta

Klasifikace ADR I.

Závažné

- Smrt /ohrožení života
- Vážné poškození zdraví
- Trvalé následky
- Hospitalizace
- Prodloužení hospitalizace
- Pracovní neschopnost
- Vrozené anomálie

Nezávažné

- Všechny ostatní

Klasifikace ADR II.

Očekávané

- ADR, jejíž povaha, intenzita a frekvence výskytu je v souladu s SPC

Neočekávané

- Všechny ostatní

PSUR (Periodic Safety Update Report)

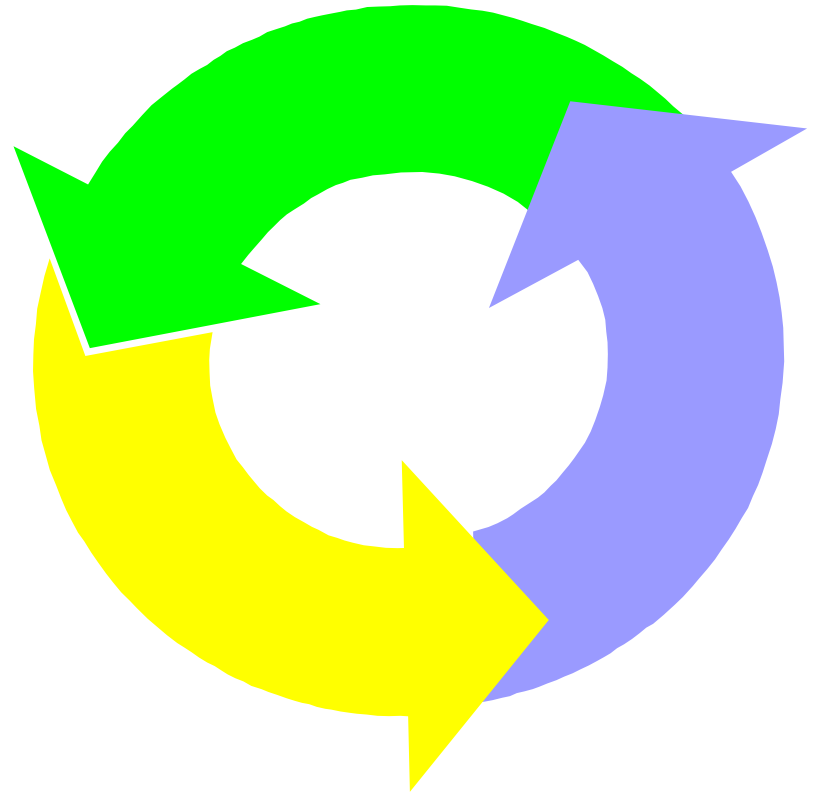
Legislative in EU

(Eudralex Vol. 9 Pharmacovigilance, Commission Directive 2001/20/E, CPMP/PhVWP/108/99 etc.)

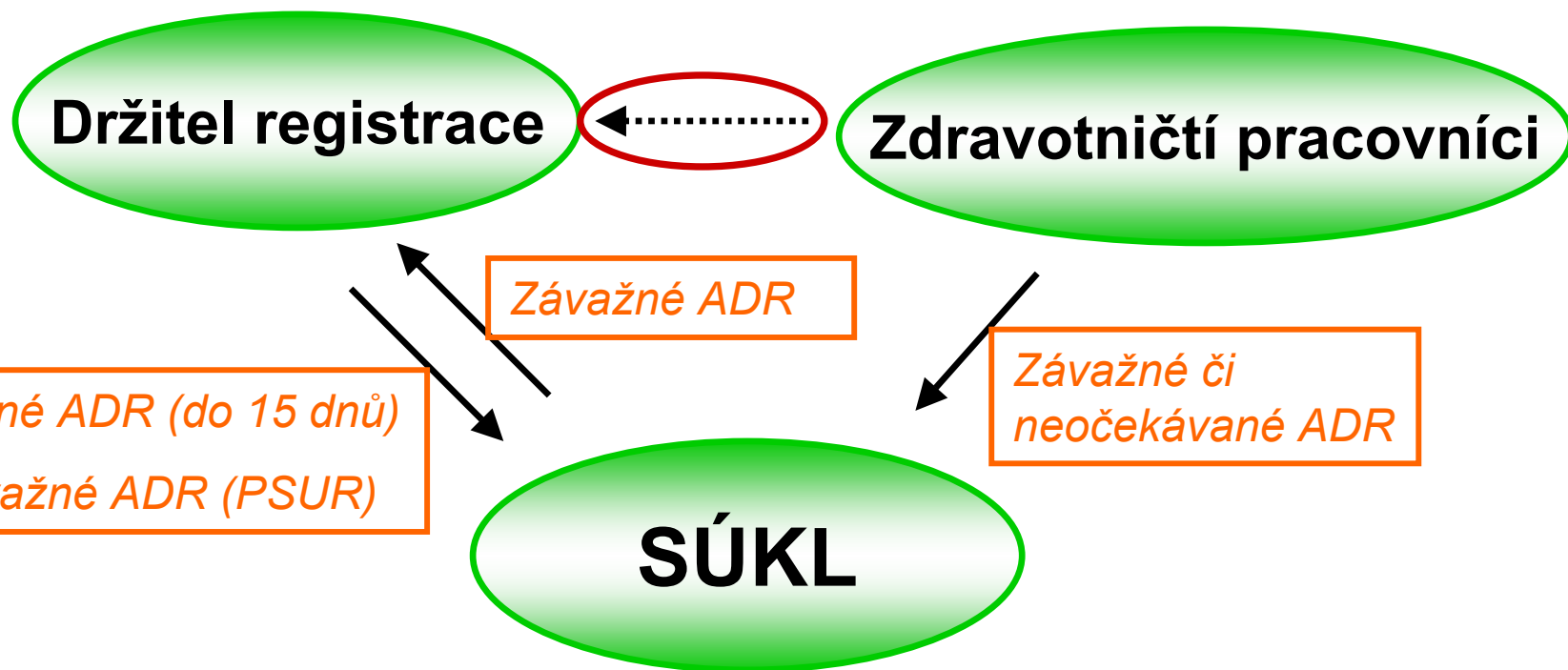
+ místní opatření jednotlivých RA

Farmakovigilance

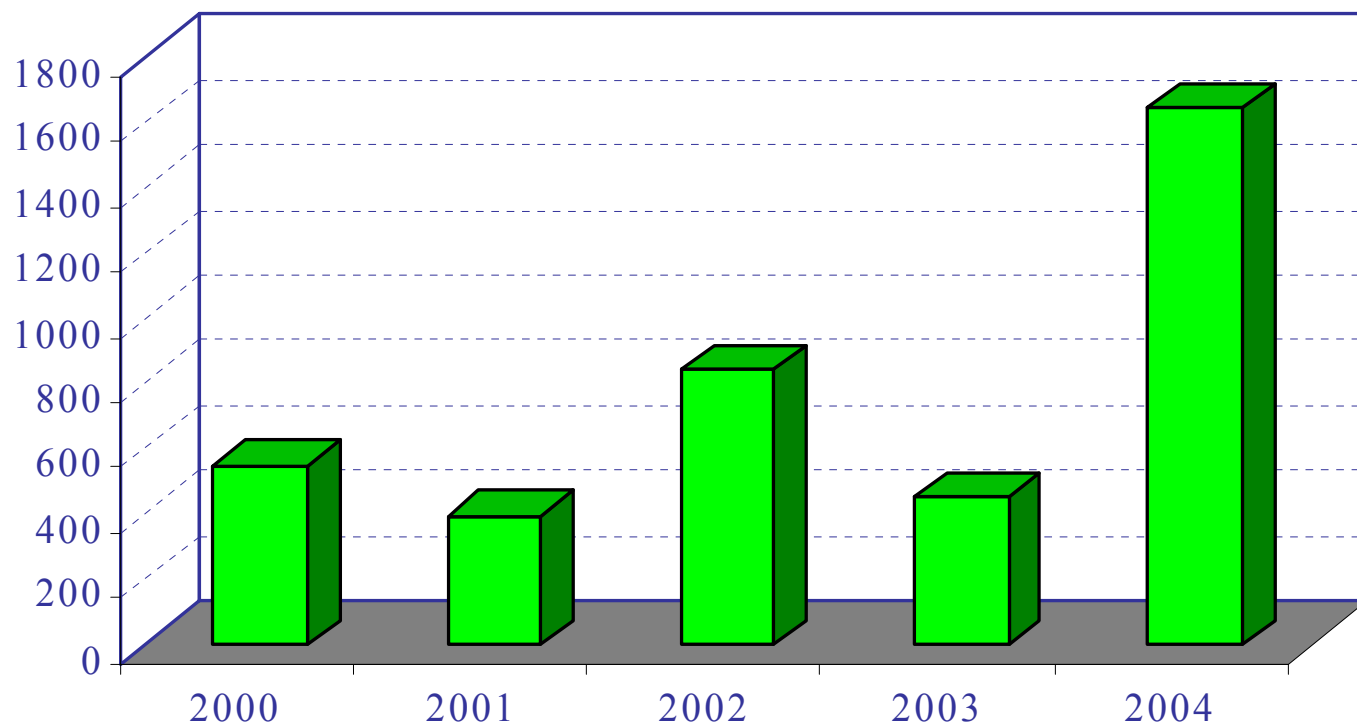
- **držitel registrace**
(*Corp.Phv i každý zaměstnanec*)
- **SÚKL**
- **zdravotníční pracovníci**

System hlášení NÚ v ČR

Počet hlášených ADR 2000-2004

Minimální údaje pro hlášení NÚ

- **Podezřelý přípravek**
- **Údaje o pacientovi (věk, pohlaví)**
- **Popis reakce**
- **Zdroj hlášení**

Nutno myslet na LI & ADRs

PROČ? DŮVODY?

- etický aspekt poskytování zdrav. péče
- riziko hospitalizace – cca 20 % hospitalizací ve vyspělých zemích v důsledku polékových reakcí (LI, NÚ); riziko vzrůstá s věkem (viz. farmakoterapie seniorů – Beersova kritéria, 2003 – komentář ve Věstníku SÚKLu 10/2006)
- vyšší náklady na poskytovanou zdravotně/sociální péči (v USA navíc až 175 mld. ročně) – např. v USA (každoročně hospitalizováno 100 000 pacientů s NSA gastropatií = 2 mld \$; ... zemře 16 500 osob; v ČR (extrapolace)....5000 hospitalizací a 800 úmrtí

Dotazy